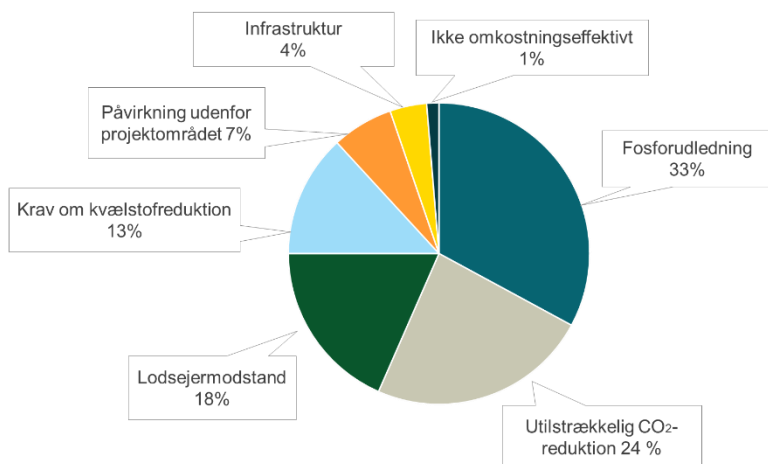

Hvad er status på fosforproblematikken i lavbundsjorder?

SEGES Innovation lavede i 2019 en status¹ på realisering af lavbundsprojekter under Lavbundsordningen, hvor det blev fundet at fosforudledninger udgør en stor barriere: P-udledninger var skyld i afslag i 33 % af de projekter i perioden 2014-2018 der blev dømt ikke-realiserbare (Figur 1).

Figur 1: Fordelingen af årsager til at 57 lavbundsprojekter (i perioden 2014-2018) ikke kunne realiseres. I flere af projekterne skyldtes afslaget op til flere årsager.¹

Siden da er der kommet en ny ordning til, Klima-Lavbundsordningen, og flere andre tiltag er blevet lavet fra regeringens side for at realisere udtagningen af 100.000 ha kulstofrig landbrugsjord. Blandt andet har Miljøstyrelsen arbejdet på at forbedre regnearket der skulle estimere udledningen af fosfor fra lavbunds-jorderne når de vådlægges (Boks 1). Denne analyse tager fat på lavbundsprojekterne fra statusopgørelsen fra 2019, og kigger specifikt på projekter der før har fået afslag pga. risiko for høje P-udledninger. Dette gøres med henblik på at vurdere hvilken effekt revurderingen af P-regnearket har haft på realisering af projekterne.

Boks 1: Fosforregneark

Når lavbunds-jorder vådlægges, er der risiko for at de iltfattige forhold starter en frigivelse og høj udledning af fosfor fra jordene og ud til P-følsomme vandmiljøer.

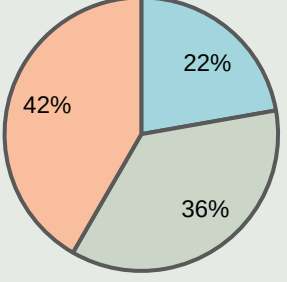
Miljøstyrelsen lavede derfor i forbindelse med Lavbundsordningen et regneark, der skulle estimere denne udledning. Regnearket estimerede dog worst case-scenarier, da beregninger var baseret på antagelser og forudsætninger der langt fra er repræsentativt for alle lavbundsarealer.

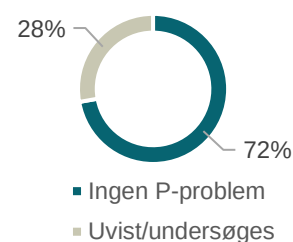
Miljøstyrelsen har derfor de seneste år arbejdet på nye og mere retvisende beregningsmetoder, og regnearket blev genudgivet i starten af 2023.

I den førnævnte undersøgelse fra 2019 blev det fundet, at i alt 81 lavbundsprojekter var blevet ansøgt og sagsbehandlet i perioden 2014 til 2018. Ud af de 81 projekter, fik 57 afslag, hvoraf 18 skyldtes for høje P-udledninger (svarende til de 33 % i Figur 1). En række projekter fik dog afslag af flere årsager, end blot fosfor – tælles disse med i opgørelsen, var antallet af projekter med afslag grundet P, i alt 26. Ydermere var der på tidspunktet for undersøgelsen, 10 projekter, der stadig var i gang med forundersøgelse eller afventede svar, og derfor kendte man endnu ikke udfaldet.

Disse i alt 36 projekter er blevet genbesøgt i 2023 med henblik på at undersøge om projekterne er blevet taget op igen, om ændringerne i P-regnearket har haft betydning for projekternes mulige gennemførelse, eller om man har håndteret fosforproblematikken på andre måder, f.eks. med afværgeforanstaltninger.

I efteråret 2023, var status på de 36 projekter, at langt de fleste var taget op igen, og at 8 nu var godkendte (Tabel 1). Mange var desuden i gang med ansøgning eller forundersøgelse, mens 42 % enten ikke var godkendte eller blev ikke taget op igen – primært det sidstnævnte. I 3 tilfælde af de 15 "Ikke godkendte/opgivet" havde man prøvet at genansøge og derefter fået afslag. I de resterende 12 var det barrierer som lodsejermodstand, infrastruktur og arealanvendelse, der var skyld i at projekterne var sat i bero eller blev opgivet.

Tabel 1: Status på projekter, der tidligere er faldet pga. fosfor.		
Godkendte	8	 ■ Godkendte ■ Under udarbejdelse ■ Ikke godkendte
Under udarbejdelse	13	
Ikke godkendte/opgivet	15	

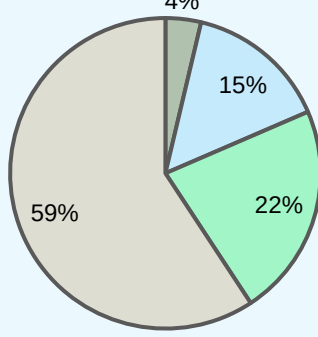

Figur 2: P-problemer, uagtet om projekter er godkendte eller ej.

Det viste sig altså at fosfor kun i ganske få tilfælde stadig udgjorde et problem (Figur 2). På tværs af alle 36 undersøgte projekter, var der 10 projekter, hvor man enten ikke har regnet på det endnu, eller stadig var i gang med forundersøgelser. Resten havde enten ikke længere udfordringer med fosfor eller var bare ikke længere relevant, fordi projektet var blevet opgivet.

Årsagerne til at P ikke længere udgjorde en barriere for projekterne kan deles op i fire kategorier: 1) Ændringer i P-regnearket, 2) brug af foranstaltninger der afværger for P-udledningerne, 3) ukendte årsager, fordi der ikke var oplysninger på det, og 4) udtagning af projektarealet, med særlig høj risiko for P-udledninger. I over halvdelen af tilfældene skyldtes ændringerne i P-regnearket, at P- risikoen nu estimeres at være væsentligt lavere (Tabel 2). Afværgeforanstaltningerne havde også gjort mange projekter muligt. Herunder var der en håndfuld projekter der havde draget fordel af, at de var blev genoptaget i regi af universitetsprojekter,

hvor virkemidler mod P-udledninger skulle testes og monitoreres. I et enkelt projekt, der nu er godkendt og færdiglavet, omgik man fosforproblemet ved at udtage arealer med høj risiko for fosfor lækage.

Tabel 2: Årsager til at fosfor ikke længere udgør en barriere		
 ■ Areal tages ud ■ Ukendt ■ Afværge ■ P-regneark	P-regneark	16
	Afværgeforanstaltninger	6
	Ukendt	4
	Areal tages ud	1

Fosfor har altså været en betydelig barriere, men ændringerne i P-regnearket har sidenhen muliggjort mange projekter. Derudover har afværgeforanstaltningerne også haft en effekt; de projekter der stadig har risiko høj fosforudledning, på trods af nye beregninger, kan alligevel blive realiseret ved brug af P-virkemidler på projektarealet. Potentialet for realisering af flere lavbundsprojekter må altså vurderes at være forbedret over de sidste 4 år.

Reference:

1. Filsø, S. 2019. Erfaringer fra lavbundsordningen – Udtagning af kulstofrige jorde som klimavirkemiddel. Rapport, SEGES.